

Broj: 587-16-4
Podgorica, 07.12. 2016. godine

MINISTARSTVU PROSVJETE

Podgorica

Na osnovu člana 18, stav 1 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore, br. 42/11 i 32/14), podnosim

INICIJATIVU

za izmjenu i dopunu člana 30 a Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama („Sl.list RCG“, br.80/04 i „Sl. list CG“ br. 45/10), koji glasi:

“Djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama u toku pohađanja nastave može se obezbijediti asistent u nastavi, kao tehnička pomoć u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću.

Komisija određuje rješenjem kojoj se djeci obezbjeđuje tehnička pomoć.

Asistent u nastavi obavlja tehničku pomoć, po pravilu, kao volonterski rad, u skladu sa posebnim zakonom. „(Član 30a)

Neophodno je izmijeniti stavove 1 i 2 ovog člana tako da glase:

“Djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama u toku pohađanja nastave, obezbijediće se asistent u nastavi, kao tehničku pomoć u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću.

Komisija određuje rješenjem kojoj se djeci obezbjeđuje asistent u nastavi, kao tehnička pomoć.”

Stav 3 brisati.

Obrazloženje

Zaštitniku se obratilo više roditelja djece kojima je dodijeljena podrška u vidu asistenta u nastavi, kao i organizacija koje se bave zaštitom prava djece sa smetnjama u razvoju, ističući problem angažovanja asistenta u nastavi u školskoj 2016/2017 godini.

Povodom ovih obraćanja, Zaštitnik je od relevantnih institucija (Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za zapošljavanje) koje su zadužene za realizaciju aktivnosti koje se odnose na angažovanje asistenata tražio izjašnjenja i dobio uvjeravanja da će problem biti riješen i djeca dobiti asistenta.

Međutim i pored ovih uvjeravanja, stanje nije promijenjeno pa Zaštitnik konstatuje da je problem i dalje prisutan i da još uvijek ne postoji adekvatno i održivo rješenje kojim bi se obezbijedio pristup obrazovanju i obrazovnim postignućima djece sa posebnim obrazovnim potrebama. Ovakva situacija dovodi do neizvjesnosti djece kojima je neophodna pomoć i podrška asistenta u nastavi, a takođe i pravne nesigurnosti samih asistenata.

Tvrđnje roditelja temelje se na brojnim relevantnim propisima kojima se uređuje ovo pitanje, kao i na stavovima međunarodnih tijela. Naime, Ustavom Crne Gore, zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu (čl. 8), a odredbom člana 75 stav 1 i 2 jamči se pravo na školovanje pod jednakim uslovima, te da je osnovno školovanje obavezno i besplatno. Ove odredbe ukazuju da je pravo na školovanje, kao osnovno kulturno pravo, dostupno svakom pod jednakim uslovima. Ustav predviđa obavezu roditelja da brinu o djeci i da ih školuju i vaspitavaju (čl. 72) i određuje da dijete uživa prava i slobode primjerene njegovom uzrastu i zrelosti (čl. 74).

Saglasno odredbama Konvencije o pravima djeteta UN-a, (čl. 23,28 i 29), država Crna Gora, obavezala se da omogući svakom djetetu, u skladu sa njegovim mogućnostima, pristup obrazovanju na jednak način. Saglasno tome, država je dužna da obezbijedi besplatno obrazovanje koje je prilagođeno potrebama djeteta i dostupno svoj djeci.

UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, garantovano je da se priznaje pravo svih osoba sa invaliditetom na *obrazovanje*, a sa ciljem da ostvare uživanje ovog prava bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, država je dužna da osigura inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima. Prilikom ostvarivanja ovog prava, države potpisnice treba da osiguraju da:

(a) Osobe sa invaliditetom ne budu isključene iz opšteg obrazovnog sistema na osnovu svoje invalidnosti, a da niti jedno dijete sa invaliditetom ne bude isključeno iz besplatnog i obaveznog osnovnog obrazovanja, ili iz srednjeg obrazovanja, zbog svog invaliditeta;

- (b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup inkluzivnom, kvalitetnom, besplatnom i obaveznom osnovnom obrazovanju, ili srednjem obrazovanju u svojoj lokalnoj zajednici na osnovu jednakosti sa drugima;
- (c) Budu osigurane razumne adaptacije koje će odgovoriti potrebama pojedinaca;
- (d) Osobama sa invaliditetom bude pružena podrška u sklopu opšteg obrazovnog sistema koja im je potrebna da bi im se olakšalo efektivno obrazovanje.
- (f) Budu pružene individualizovane mjere podrške u okruženjima koje maksimiziraju akademski i socijalni razvoj, u skladu sa ciljem pune uključenosti.

Takođe Konvencijom su definisani ciljevi obrazovanja, odredbom čl. 29., koja je proširena i pojašnjena Opštim komentarom Komiteta za prava djeteta br. 1. iz 2001. godine, kojim je naglašeno da čl. 29. st. 1. Konvencije insistira na potrebi da obrazovanje bude usmereno na dijete, prilagođeno djetetu i da omogućava njegovo ili njeno osnaživanje. Obrazovanje na koje svako dijete ima pravo jeste ono koje je osmišljeno tako da razvije kod njega životne vještine, da ojača njegovu sposobnost da uživa čitav niz ljudskih prava i da utiče na stvaranje kulture prožete odgovarajućim vrijednostima ljudskih prava. Komitet napominje da nastavni plan mora da bude u direktnoj vezi sa djetetovim potrebama, kao i da potpuno uzme u obzir djetetove sposobnosti koje se razvijaju. Nastavne metode, stoga, treba da se prilagode različitim potrebama različite djece. Obrazovanje treba da teži tome da obezbedi da svako dijete savlada osnovne životne vještine i da nijedno dijete ne izađe iz škole, a da nije opremljeno za suočavanje sa izazovima sa kojima se može očekivati da će se suočiti u životu. Komitet naglašava da je važno da djeca usvoje i životne vještine kao što su sposobnost da se donose uravnotežene odluke; da se sukobi rešavaju na nenasilan način; da se razvije zdrav način života, dobri odnosi u društvu i odgovornost, kritičko razmišljanje, talenti i druge sposobnosti. Nasuprot tome, Komitet napominje da diskriminacija, po bilo kom osnovu, bilo da je otvorena ili skrivena, vrijeđa ljudsko dostojanstvo djeteta i u stanju je da podrije ili čak uništi sposobnost djeteta da ima koristi od mogućnosti koje mu pruža obrazovanje. Komitet posebnu pažnju poklanja inkluzivnom obrazovanju, te navodi da ono treba da bude cilj obrazovanja djece sa smetnjama u razvoju, a način i oblik uključivanja treba da budu diktirani individualnim obrazovnim potrebama djeteta.

Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/2002, 49/2007 i u "Sl. listu CG", br. 45/2010.. 39/13.) propisuje u članu 9, da djeca sa posebnim obrazovnim potrebama mogu sticati osnovno obrazovanje i vaspitanje u školi, kada nadležna komisija utvrdi da se mogu uključiti u redovnu nastavu. Način uključivanja djece i organizaciju obrazovno-vaspitnog rada propisuje ministarstvo nadležno za prosvjetu i nauku, na predlog Nacionalnog savjeta za obrazovanje.

Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama kojima je potrebno prilagođeno izvođenje obrazovnih programa, uz dodatnu stručnu pomoć ili posebni program obrazovanja i vaspitanja, ostvaruju osnovno obrazovanje i vaspitanje u skladu sa ovim zakonom i drugim propisima.

Obrazovanje učenika sa poteškoćama u učenju izvodi se tako što će škola prilagoditi metode i oblike rada i omogućiti uključivanje u dodatnu nastavu i druge oblike individualne i grupne pomoći.

Zakon o obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama ("Sl. list RCG" 8/04 i "Sl. list CG" br.45/10), propisuje:

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama finansira se iz budžeta Crne Gore. (član 9)

Pravilnikom o načinu, uslovima i postupku za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama ("Sl. list CG", br. 57/11), propisano je:

Predškolska ustanova, ustanova osnovnog, opšteg srednjeg i stručnog obrazovanja i vaspitanja i resursni centar, u skladu sa mogućnostima, rješenjem o usmjeravanju i individualnim programom, obezbjeđuje uslove prema posebnoj obrazovnoj potrebi djeteta tako što prilagođava prostor, opremu i nastavna sredstva.

Asistent u nastavi se obezbjeđuje za djecu: sa težim i teškim tjelesnim smetnjama, sa umjerenim mentalnim smetnjama, djecu bez vida, sa najtežim i potpunim gubitkom sluha, sa težim do teškim govorno-jezičkim smetnjama i sa autizmom, u skladu sa rješenjem o usmjeravanju i individualnim programom. (čl. 14)

"Pravilnik o normativima i standardima za sticanje sredstava iz javnih prihoda za ustanove koje realizuju javno važeće obrazovne programe ("Sl. list CG", br. 66/10 i 41/13), propisuje:

Ustanovi koja realizuje inkluzivnu nastavu i resursnom centru može se odobriti jedan izvršilac na radnom mjestu asistenta u nastavi u skladu sa rješenjem o usmjeravanju u obrazovni program. (čl. 42)

Navedenim ustavnim određenjima, međunarodnim dokumentima i domaćim propisima, pravo na obrazovanje garantovano je svoj djeci. Utvrđene su obaveze države kako bi svako dijete imalo jednak pristup obrazovanju, u skladu sa njegovim obrazovnim potrebama i psiho-fizičkim mogućnostima.

Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva da sva djeca treba da dobiju kvalitetno obrazovanje u okviru redovnih škola, bez obzira na pol, nacionalno, vjersko porijeklo, sposobnosti i zdravstveno stanje. To istovremeno ukazuje da škole, kao i predškolske ustanove treba da se prilagode obrazovnim potrebama djece.

Nesporno je da Ministarstvo prosvjete, u cilju unaprjeđenja inkluzivnog obrazovanja, koji je jedan od prioriteta reforme obrazovanja, preduzima mjere i aktivnosti usmjerene na uključivanju sve djece u redovne škole i razrede kako bi se odgovorilo na sve njihove individualne potrebe.

U Strategiji inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori 2014-2018, navodi se da je (u prethodnih 10 godina) broj djece sa posebnim obrazovnim potrebama, uključenih u osnovne škole znatno povećan, a primjećuje se i blagi porast broja djece uključene u predškolske ustanove. U Strategiji je kao jedna od slabosti navedena, **da podrška učeniku u vidu asistencije u nastavi nije u potpunosti definisana i standardizovana, da je potrebna aktivnija uloga škola u organizaciji i praćenju izvođenja ove podrške i održiv model finansiranja.**

Zaštitnik je mišljenja, da je Ministarstvo prosvjete, dužno da obezbijedi uslove i preduzme sve neophodne mjere u ostvarivanju prava učenika na obrazovanje među kojima je i pravo na dodatnu podršku u obrazovanju i vaspitanju. Imajući u vidu da angažovanje asistenta u nastavi u obrazovno-vaspitnom radu predstavlja vid dodatne podrške djeci iz osjetljivih društvenih grupa (djeci sa teškoćama u razvoju), smatramo da je obaveza Ministarstva prosvete da preduzme mjere, da se toj djeci, bez diskriminacije, obezbijedi dodatna podrška, onda kada nadležna komisija procijeni potrebu za pružanjem ove vrste pomoći i podrške.

Takođe cijenimo da angažovanje asistenata treba da bude uređeno i osmišljeno na način da je održivo i da ovaj vid podrške djeci ne bude uslovljavan bilo kakvim dešavanjima u društvu (izbori i sl.)

Polazeći od činjenice da institut „asistent u nastavi“ već postoji u zakonskoj regulativi kao mogućnost, mišljenja smo da treba da postane obaveza, kako bi svako dijete kojem je ovaj vid podrške potreban, dobilo asistenta. Budući da se vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama finansira iz Budžeta Crne Gore i ovaj vid neophodne podrške finansirao bi se, takođe iz Budžeta.

**ZAŠTITNIK
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE
GORE**

Šučko Baković

